

Dini temsilde şeâirin önemi

Celâleddin Bey: “Lem’alarda geçen şu cümleyi açıklar mısınız: ‘Sünnet-i Seniyyenin içinde en mühimi, İslâmiyet alâmetleri olan ve şeâire de taallûk eden sünnetlerdir. Şeâir, adeta hukuk-u umumiye nevinden, cemiyete ait bir ubudiyettir. Birisinin yapmasıyla o cemiyet umumen istifade ettiği gibi, onun terkiyle de umum cemaat mesul olur. Bu nevi şeâire riya giremez ve ilân edilir. Nafîle nevinden de olsa, şahsî farzlardan daha ehemmiyetlidir.”

Bu cümle içinde birkaç husus birden var: Şeairin ne olduğu? Şeairin hükmünün ne olduğu? Sünnet-i Seniyye ile şeair arasındaki ilişki? Şeaire riyanın neden giremeyeceği ve şeairin nafîle de olsa şahsî farzlardan neden ehemmiyetli olduğu?

Şeair, İslâmiyet alâmeti olan emirlerdir. İslâm toplumunun ortak hukuku ve ortak ibadetidir. Yapan, İslâm toplumu adına yapar. Ve yaşayan, İslâm toplumunun mührünü gösterir. Tamamen terk edilmesiyle bütün İslâm toplumu sorumlu olur.

Bu açıdan, şeaire riya giremez. Çünkü şahsî bir kemal değildir.

Bediüzzaman’ın yukarıdaki ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, şeair hüküm bakımından nafîle de olsa, sünnet de olsa, şahsî olmayıp İslâm toplumunu ilgilendirdiği ve İslâm toplumunun ortak malı ve ortak hukuku olduğu için şahsî farzlardan daha ehemmiyetlidir. 1

Böyle olunca; bir memlekette, bir beldede İslâm’ın yaşandığının işareti olabilecek hemen her dinî emir (farz olsun, sünnet olsun) Şeair-i İslâmiye olabilecek vasıftadır.

Ezan, cami, namaz, namazı cemaatle kılmak, oruç, zekât, hac, sarık, sakal, başörtüsü, selâmlaşmak bunlardan sadece bir kaçıdır.

Şeairin hepsi aynı hükümde değildir. Farz olanı vardır, vacip olanı vardır, sünnet olanı vardır. Namaz, oruç, zekât, hac ve başörtüsü farz olan şeairdendir.

Ezan, cami, sarık, sakal, selâmlaşmak sünnet kısmındandır.

Şeairin nafile de olsa şahsi farzlardan neden ve nasıl ehemmiyetli olduğu meselesine gelince...

İslâmiyet sosyal bir dindir. Mesajı evrenseldir. Belirli bir kavmi değil, bütün insanlığı topluca kucaklıyor.

Bir emri toplumca dinlemek, kişisel olarak dinlemekten daha önemlidir, daha faziletli sonuçlar doğurur. Çünkü toplumca dinlenen ve yaşanan emirler hem emr-i bilmaruf ve'n-neh-y-i anilmünker görevi ifade ederler, hem İslâm'ın tebliği hükmündedirler.

Diğer yandan, toplumca dinlenen emirler, toplum fertlerinin dem ve damarlarına kazınır. Toplum, fertler için koruyucu bir zırh hükmüne geçer. Toplumca bir emrin örf hâline getirilmesi, toplum fertleri açısından söz konusu emrin daha kolay, daha güvenle, daha zevkle ve daha huzurla yaşanılır olması demektir.

Toplumca dinlenmeyen ve yaşanmayan emirlerin ise, toplum fertleri açısından yaşanması çok daha zordur. Kimi zaman inkânsızdır.

Meselâ, ezanın okunmadığı, camilerin bulunmadığı ve namazın cemaatle kılınmadığı bir memlekette--ki bunların her üçü de sünnet bulunmaktadır.—bir ferdin, şahsî farzlarından olan vakit namazlarını düzenli biçimde ve huzurla kılması zordur.

Söz gelişi yukarıdaki sünnet emirlerin yasaklanmış olduğu bir memleketi düşünelim: Fertlerin demokratik tepki haklarını kullanmayarak sus pus olup, fakat evlerinde şahsî farzlarını hiç aksatmamaları çok makbul değildir.

Şeairin en büyük hikmeti, İslâm'ın sesinin ve mührünün Müslüman olmayanlara, nihayet bütün dünyaya iletilmesidir. Müslüman bir memlekete giren bir gayr-i Müslim'in, ilk bakışta ezanı ile, selamı ile, misafirperverliği ile, temizliği ile, dürüstlüğü ile, güvenilirliği ile, huzuru ile burasının bir İslâm toprağı olduğunu anlaması önemlidir.

Bu, Müslümanlar için bir borçtur, söz konusu gayr-i Müslim için bir haktır, İslâm tebliği açısından ise Müslümanların üzerinde bir vazifedir.

Anlaşıyor ki, İslâmiyet, tebliği sadece Kelime-i Şahadet teklifi olarak görmüyor.

Kelime-i Şahadet teklifi başta olmakla beraber, Müslümanların Kelime-i Şahadetin anlamını, yani esenlik ve huzurdan ibaret olan dinin emirlerinin toplumca yaşanıyor olmasına da ehemmiyet veriyor. Ki, bu, bir gayr-i Müslim için dini en etkili biçimde ve severek öğrenme yoludur; bir Müslüman için de en etkili tebliğ biçimidir.

Şeair bize bu imkânları özü itibariyle veriyor.

Dipnot:

1- Lem'alar, s. 181.